

* รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้อะไรแก่สังคมไทย

** สุริยนต์ สุวรรณราช

คนไทยจำนวนมากยังมีคำถามอยู่ในใจว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของประเทศไทย ที่มีผลบังคับใช้แล้วนั้น ให้ประโยชน์อะไรแก่ประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ หรือเมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้วบ้านเมืองยังคงมีสภาพทางการเมืองแบบเดิม ประชาชนยังคงมีวิถีความเป็นอยู่เหมือนเดิม นักการเมืองก็หน้าเดิมๆ ความ

ขัดแย้งแย่งชิงผลประโยชน์ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ ระหว่างนักการเมืองกับนักการเมือง ระหว่างนักการเมืองกับนักธุรกิจ หรือระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ยังคงเหมือนเดิม เพื่อให้ได้คำตอบที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลุ่มอาจารย์ในหมวดวิชาการศึกษามากที่สุด ซึ่งสอนวิชาสังคม เศรษฐกิจและการ

*การอภิปรายเรื่อง "รัฐธรรมนูญใหม่ให้อะไรกับสังคมไทย" โดย ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ดร.รัช วิชัยดิษฐ์ และ นายสมศักดิ์ โกศัยสุข วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑ ณ ห้องประชุม ๑ ชั้น ๖ อาคารสำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : ศศ.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เมือง กับวิชามนุษย์กับสังคมได้จัดอภิปรายทางวิชาการขึ้นใช้ชื่อว่า **"รัฐธรรมนูญใหม่ให้อะไรแก่สังคมไทย"** พร้อมกับเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการอย่าง ศาสตราจารย์ ดร.บรรศักดิ์ อูวรรณโณ นักการเมืองได้แก่ ดร.ธวัช วิชัยดิษฐ์ และ คุณสมศักดิ์ โกศัยสุข ตัวแทนองค์กรประชาชน โดยผู้เขียนเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ในการอภิปรายดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า มีประเด็นที่เป็นประโยชน์น่าที่จะนำออกเผยแพร่แก่ผู้ที่ไม่ได้เข้าฟังในหลายๆ ทศนะ จึงได้เรียบเรียงเอาประเด็นสำคัญต่างๆ นั้น มานำเสนอแก่ผู้อ่านต่อไป

ทัศนะของ ดร.ธวัช วิชัยดิษฐ์

ผมไม่อยากจะให้ใครตั้งความหวังไว้ที่รัฐธรรมนูญมากนัก เพราะแม้จะมีรัฐธรรมนูญแล้ว ก็ไม่ได้หมายความว่ารัฐธรรมนูญจะเป็นเครื่องมือหรือกลไกเบ็ดเสร็จที่จะทำให้สังคมดีขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น อนาคตของประเทศชาติดีขึ้นหรือประชาธิปไตยมั่นคงขึ้น เพราะรัฐธรรมนูญเป็นเพียงกฎหมายหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศ แต่รัฐธรรมนูญจะไม่มีผลหากไม่มีใครปฏิบัติตาม ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว ๑๕ ฉบับ ทุกฉบับถูกฉีกมาหมด ด้วยเหตุนี้จึงขออธิบายถึงความแตกต่างของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จากรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา โดยมีกรอบในการพิจารณา ๕ ประการ

ประการแรก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ประชาธิปไตยหรือหลักประกันความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้หลักการที่สำคัญๆ ไว้หลายประการโดยเฉพาะ

๑. ให้ความสำคัญในด้านศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งได้กำหนดไว้ชัดเจนกว้างขวางในหลายมาตรา

๒. การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติและหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องมีความผิดที่ชัดเจน มิฉะนั้นจะมีความผิดตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และไม่ว่าจะไปทำงานที่ใด ไปรับราชการต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ หรือไปศึกษา ณ ที่ใดก็ตามจะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้การรายงานผลการเลือกตั้งจะไม่รวดเร็วทันใจอย่างที่เคยเป็นมาในอดีต

๓. ในแนวนโยบายแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ารัฐมีหน้าที่อะไร โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตั้งแต่มาตรา ๗๑-๘๙ (๑๔ มาตรา) ซึ่งทุกรัฐบาลจะต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในด้านสิทธิของประชาชน ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เศรษฐกิจของประเทศต้องเป็นแบบเสรี ซึ่งล้วนแต่เป็นนโยบายสาธารณะที่เป็นตัวกำหนดการดำเนินงานของทุกรัฐบาล ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นหลักประกันถึงที่มาของนโยบายว่าชัดเจน รัฐบาลต้องนำนโยบายไปปฏิบัติและสามารถตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายได้ว่าบรรลุผลหรือไม่อย่างไร

ประการที่สอง การเข้ามาสู่อำนาจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบ้านเมืองที่เป็นนักการเมือง และนักบริหาร

๑. เปลี่ยนแปลงจำนวน ส.ส. จาก ๓๙๓ คน เป็น ๕๐๐ คน

๒. เปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. จากเดิมมาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน บ้าง ๒ คน บ้าง ๓ คน บ้าง หรือบางคนสามารถเลือก ส.ส. ได้มากกว่าคนบางคนในจังหวัดเดียวกัน แต่คนละเขตเลือกตั้งซึ่งขาดความเสมอภาคทางการเมือง หรือขาดการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เท่าเทียมกันของคนในประเทศ แต่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้น

๒.๑ แบ่งเขตเลือกตั้งให้แต่ละเขตมี ส.ส. ได้ ๑ คน เหมือนกันทั่วประเทศ ในจำนวน ๔๐๐ คน แบ่งเป็น ๔๐๐ เขตเลือกตั้ง

๒.๒ อีก ๑๐๐ คน เป็น ส.ส. ที่มาจากบัญชีรายชื่อพรรค ซึ่งแต่ละพรรคจะเสนอรายชื่อให้ประชาชนทราบจำนวน ๑๐๐ คน แต่การตัดสินใจเลือกนั้นให้เลือกชื่อพรรคเป็นหลัก โดยรวมคะแนนจากทั่วประเทศมาหาอัตราส่วนเพื่อคำนวณว่าพรรคการเมืองใดจะได้ ส.ส. ตามบัญชีรายชื่อได้กี่คน แต่พรรคการเมืองใดได้คะแนนรวมจากทั่วประเทศไม่ถึง ๕% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พรรคนั้นจะไม่ได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเลยแม้แต่คนเดียว

๒.๓ การเลือกตั้ง ส.ส. โดยตรงเขตละคนนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการควบคุมการเลือกตั้ง โดยเฉพาะ

การทุจริตในหน่วยเลือกตั้งใด สามารถประกาศยกเลิกเฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น เพื่อให้เลือกตั้งใหม่ได้ทันที แต่ยังให้คำตอบไม่ได้เช่นกันว่าเมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งตามกรณีนี้แล้วจะมีการฟ้องร้องกันมากน้อยขนาดไหน

๒.๔ ในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้ทราบเจตนาารมณ์ของประชาชนว่าจะเอาแบบไหน เพราะเป็นคะแนนเลือกพรรค

๒.๕ ส.ส. ที่มาจาก ๒ วิธีการดังกล่าว หากจะเป็นรัฐมนตรีต้องลาออกจาก ส.ส.ทันที กล่าวคือ หากเป็น ส.ส.มาจากเลือกตั้งตามเขตเลือกตั้ง ก็ให้มีการเลือกตั้งซ่อม และหากเป็น ส.ส. ที่มาจากบัญชีรายชื่อก็ให้เลื่อนบุคคลที่อยู่ในลำดับรองลงมาขึ้นไปเป็น ส.ส.แทน

ประการที่สาม การตรวจสอบต่อความรับผิดชอบระหว่างการปฏิบัติงาน หรือพฤติกรรมระหว่างการอยู่ในอำนาจ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้น ในหมวดที่ ๖, ๘ และ ๑๐ ได้มีหน่วยงานที่เรียกว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นกลไกคอยตรวจสอบนักการเมือง ซึ่งเดิมในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้น้อยมาก จะมีเฉพาะการตรวจสอบข้าราชการประจำ ต่อไปนี้ หากนักการเมืองผิดพลาดในการบริหารประเทศจะต้องรับผิดชอบการตัดสินใจที่ผิดพลาดและต้องถูกลงโทษอย่างแน่นอน

ประการที่สี่ การตรวจสอบการใช้

อำนาจ หมายถึงว่าในการดำเนินการบริหารประเทศของนักการเมือง หรือนักบริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องต้องมีความโปร่งใส ไม่ทุจริต คดโกง หรือใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์เพื่อพวกและตนเอง โดยประชาชนสามารถเข้าชื่อ ๕๐,๐๐๐ คน ยื่นให้รัฐสภาตรวจสอบหรือพิพากษา ความบริสุทธิ์ และความโปร่งใสได้ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ที่ผ่านมานั้นไม่มี

ประการที่ห้า เป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง และมีบทบาทในทางการเมืองมากในลักษณะที่เรียกว่า **"ไม่มีความเป็นตัวแทนของประชาชน ก็ไม่มีการเสียภาษีอากร"** หมายถึง ผู้เสียภาษีอากร คือ ประชาชน พลเมือง หรือผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่ได้มีส่วนในการรับผิดชอบกิจการสาธารณะ ไม่เอาเปรียบรัฐโดยไม่จำเป็น ประชาชนจะมีความรู้สึกเจ้าของส่วนรวมมีค่ามากกว่าของส่วนตัว แต่ผมไม่มั่นใจว่าประชาชนคนไทย จะให้ความมั่นใจได้มากนักอยู่เพียงใด เพราะการสร้างค่านิยมและความรู้สึกร่วมกันว่าบ้านเมืองเป็นของคนทุกคนนั้น ต้องใช้เวลาที่ยาวนาน แต่หากเกิดขึ้นในการปกครองที่เป็นระบบประชาธิปไตยแล้วการประสานความรู้สึกร่วมกันว่าใครจะได้มากน้อยขนาดไหน ขึ้นอยู่กับบ้านเมืองอย่างไรบ้าง รัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่ยาสารพัดนึก ไม่ใช่เครื่องมือวิเศษที่สุดในการทำให้อำนาจเมืองอยู่รอด หรือเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย

ทัศนะของคุณสมศักดิ์ โกศัยสุข

ได้ยืนยันว่าการเมืองไทยที่ผ่านมาเน้นการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองล้วนแต่สกปรก ทุจริต มีภาพรวมในด้านการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ของพวกพ้องที่เกี่ยวข้องประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องราวเลือกเขาไปทำอะไร เราไม่มีสิทธิตรวจสอบ แม้นักการเมืองเข้าไปบริหารบ้านเมืองจนสร้างความหายนะให้บ้านเมือง เราก็กังไม่มีโอกาสตรวจสอบได้จนทุกวันนี้

นอกจากนั้น เราอยากเห็นนักการเมืองที่มีวัฒนธรรมทางการเมือง มีสจริต หน้าไม่หนา ผิดก็ยอมรับว่าผิด การที่เราเป็นหนี้ต่างชาติคนละ ๔๐,๐๐๐ บาททุกวันนี้ เกิดจากคนเพียงกลุ่มเดียวไปสร้างไว้ แล้วผลกระทบมาให้ประชาชนทั้งสิ้น ทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนมาจากการเมืองไม่เข้ามาจากโซวสนาแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น ประชาชนจึงควรเป็นผู้มีอำนาจอย่างแท้จริง เพราะประชาชน คือ เจ้าของอำนาจ

จากคำถามที่ว่ารัฐธรรมนูญใหม่ให้อะไรแก่สังคมไทย ก่อนตอบคำถามต้องไม่ลืมว่ารัฐธรรมนูญถูกสร้างโดยสังคม หรือสังคมเป็นผู้สร้างรัฐธรรมนูญ หรือคนเป็นผู้สร้างระบบ แล้วระบบมาสร้างคน และตัว **"ระบบ"** นั้นก็คือ กติกาที่ปรากฏอยู่ในตัวรัฐธรรมนูญนั่นเอง เพราะฉะนั้น ทุกคนต้องเรียนรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ ใครจะมาปฏิเสธว่าไม่รู้ไม่ได้ ด้วย

เหตุนี้ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในรัฐธรรมนูญจึงทำให้เราได้รับสิทธิของเราในฐานะที่เป็นมนุษย์ หากมนุษย์ไม่รู้จักสิทธิ ก็เท่ากับละทิ้งความเป็นมนุษย์และไม่รู้ว่าอะไรเป็นสิทธิของเรา อะไรเป็นสิทธิของเขา เมื่อไม่รู้ว่าเรามีสิทธิอะไร ความเป็นมนุษย์ก็ไม่มี คนที่ไม่รู้จักสิทธิย่อมเป็นคนในสังคมประชาธิปไตยไม่ได้ เพราะคนที่รู้จะละเมิดสิทธิไปเรื่อยๆ จนเกิดวัฒนธรรมการเอาัดเอาเปรียบ มือใครยาวสาวได้สาวเอา ไม่มีการตรวจสอบ ไม่มีการถ่วงดุล

มาตรา ๖๕ ประชาชนรู้ได้ว่าสามารถคัดค้านการกระทำของใครก็ตามที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แม้กระทั่งการรัฐประหาร หรือการกระทำใดๆ ในคดีอาญา สำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหา จะปฏิบัติเหมือนบุคคลที่ศาลตัดสินว่าผิดแล้วมิได้ จะจับขังจะทุบจะตีเหมือนที่กระทำที่ถนนบางนา-ตราดไม่ได้ เป็นการละเมิดความเป็นมนุษย์

ในด้านต่อมา ประชาชนมีสิทธิที่จะรับรู้ในข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานราชการของรัฐ เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เป็นสาธารณะ รัฐไม่ควรปกปิดข้อมูลข่าวสาร รัฐควรจะต้องเปิดกว้างให้มีการพิจารณาพิจารณาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เห็นว่าเป็นกิจการสาธารณะและมีผลกระทบต่อคนหมู่มาก ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดไว้ชัดเจน จึงทำให้ประชาชนได้มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ต้องไม่ลืมว่า ความขัดแย้งในระบบประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องปกติ เพราะถ้าไม่มี

ความขัดแย้งก็ไม่ใช้ระบอบประชาธิปไตย แต่สังคมไทยมีวัฒนธรรมที่กลัวความขัดแย้ง ซึ่งไม่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หากใครพูดอะไรที่เราไม่เห็นด้วยเขาก็จะไม่กล้าพูด หรือกลัวความขัดแย้งกันจึงไม่พูด ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการที่ถูกต้องนั้น การขัดแย้งทำให้เกิดการพัฒนา เพราะแต่ละคนแต่ละฝ่ายต้องพยายามหาเหตุผลที่ดีกว่ามาอธิบายหักล้างเพื่อหาข้อสรุป ในที่สุดก็เกิดเป็นความจริงที่สัมผัสได้ และเกิดประโยชน์กับส่วนรวมมากที่สุด ดังนั้น กระบวนการทางความคิดจึงเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล คนในสังคมประชาธิปไตย จึงเป็นคนที่มีเหตุผล ไม่ใช่ดันทุรังพวกมากลากไป หรือใครที่ไม่เห็นด้วยกับเราก็ด่าว่า หรือรังเกียจจนไม่อาจจะอยู่ร่วมโลกกันได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีแน่นอน

อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีสิ่งที่ผมไม่เห็นด้วย เพราะไม่เป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง คือ ผู้ที่จะสมัครส.ส.ต้องจบปริญญาตรี ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยอย่างรุนแรง เพราะเป็นการกำหนดให้อีกคนเป็นผู้ปกครอง และอีกคนเป็นผู้ถูกปกครองตลอดไป ทำให้ไม่มีตัวเลือก ประชาชนชาวไทย ๖๐ ล้านคน จบปริญญาตรีเพียง ๒ ล้านกว่าคน และในจำนวนดังกล่าว ผมก็ไม่เชื่อว่าจะเป็นพหุสูตร แต่ผมเชื่อว่าหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นความรู้ันั้นมาจากประสบการณ์และประสบการณ์ก็สามารถนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมได้ เพราะการมีคุณธรรม จริยธรรมหรือศีลธรรมในแต่ละบุคคลนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ

ศึกษาที่ต้องจบปริญญาตรีเสมอไป จึงทำให้ไม่แน่ใจว่านักการเมืองน้ำดีจะได้น้ำเน่าออกไป เพราะสิ่งที่ได้ทำไปแล้วนั้น เป็นการต่อท่อให้น้ำเน่าไหลเข้ามา จึงทำให้ไม่เท่าเทียมกัน

นอกจากนั้น ในด้านวุฒิสมาชิก ซึ่งถูกกำหนดให้มีอำนาจมาก แต่กลับหาเสียงไม่ได้ ไม่สังกัดพรรคการเมืองแต่เป็นนักการเมือง จึงทำให้วุฒิสมาชิกต้องมาจากตัวแทนกลุ่มทุน คนมีเงินในต่างจังหวัดเข้าไปเป็นจำนวนมาก แล้วจะทำให้กฎหมายผ่านรัฐสภายาก **□□**

ทัศนะของ ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

วิทยาการท่านสุดท้ายได้อภิปรายพร้อมยกตัวอย่างประกอบอย่างน่าสนใจ พร้อมกับได้ให้ทัศนะต่อมาตราที่สำคัญๆ ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังนี้

เหตุการณ์ที่หนึ่ง ตามมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้บุคคลยอมเสมอ กันในทางกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันนั้น ปรากฏเป็นจริงในการสมัครสอบเอ็นทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัยในบางคณะที่ผ่านมา โดยบางคณะได้กำหนดไว้ว่าต้องไม่เป็นโรคนั้น ไม่เป็นโรคนี้ ความสูงต้องเท่านั้น เท่านั้น จึงจะมีสิทธิสมัครสอบได้ แต่ที่ผ่านมามีทบวงมหาวิทยาลัยได้สั่งยกเลิกโดยสิ้นเชิง นี่ คือ สิ่งที่นักศึกษาได้รับอย่างชัดเจนจากผลของการมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยตรง

เหตุการณ์ที่สอง การประกาศให้นัก

การเมืองต้องแสดงบัญชีทรัพย์สิน-หนี้สิน ก่อน-หลัง เข้ารับตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งของภรรยาและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จากที่ผ่านมาทำให้เราได้ทราบว่ามีนักการเมืองหลายคนมีความร่ำรวยน้อยกว่าภรรยาและบุตรของตนเอง ซึ่งเราคงจะได้ติดตามกันต่อไป

เหตุการณ์ที่สาม ศาลฎีกาได้พิพากษา มาตรา ๒๔๐ ของรัฐธรรมนูญ ว่าบุคคลจะถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้ และหากร้องขอให้ศาลปล่อยก็สามารถทำได้ ซึ่งผิดจากในอดีตที่ผู้มีสิทธิจะต้องขอให้ศาลปล่อย ต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น แต่ปัจจุบันใครก็ได้ ทุนายความก็ได้ จึงทำให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลได้รับการคุ้มครองอย่างชัดเจน

นอกจากนั้นทัศนะต่อรัฐธรรมนูญในด้านต่างๆ ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ข้อคิดที่สำคัญๆ ตามเจตนาของผู้เขียนรัฐธรรมนูญ มุ่งหวังให้เกิด คือ

๑.๑ ได้ผู้บริหารหรือผู้จัดการสังคมไทยที่มีความบริสุทธิ์ มีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพในการจัดการ

ในอดีตผู้จัดการสังคมไทยไม่ได้รับการเชื่อถือจากประชาชนคนไทยและต่างชาติ เพราะไม่เชื่อในความบริสุทธิ์ มีการทุจริต มีการโกงกินตลอด ทำให้ล้มเหลว กรรมการจัดการก็เปลี่ยนแปลงทุกปี ทั้งๆ ที่อำนาจนายกรัฐมนตรีมีล้นฟ้า แต่ทำอะไรไม่ได้เพราะมาจากพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล ซึ่งนายกรัฐมนตรีต้องเอาใจทุกพรรค มิฉะนั้นกฎหมายจะไม่ผ่าน ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้

มีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่แบบเขตเดียวคนเดียว และแบบ Party List หรือระบบเลือก ๑ แถว ๑๐๐ ซึ่งจะสร้างเสถียรภาพให้รัฐบาลได้มากขึ้น พรรคการเมืองก็ลดน้อยลง กล่าวคือ ถ้าอยากให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรีก็ให้เลือกพรรคนั้นๆ ส่วนส.ส.ที่ต้องการจะเป็นรัฐมนตรีก็ต้องออกจากส.ส.โดยมิให้เป็นในเวลาเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างความเสี่ยงให้ส.ส.ที่จะไปเป็นรัฐมนตรี และจะได้ไม่มาต่อรองหรือข่มขู่รัฐบาลในรัฐสภา ขณะเดียวกันก็ต้องเชื่อฟังนายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดวินัยแก่รัฐมนตรีในรัฐบาลผสมได้ นอกจากนั้น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจจากเดิมมี ๓ ประเภท คือ ไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี ไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และ ไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี ยับเหลือเพียง ๒ ประเภท คือ ไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี กับไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ถ้าจะยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี ต้องใช้เสียง ๑ ใน ๕ ของส.ส.ทั้งหมดยื่นต่อประธานพร้อมกับหาชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่เสนอไปพร้อมกันด้วย จัดได้ว่าเป็นการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่สร้างสรรค์ ผิดกับสมัยก่อนที่เป็นการไล่ให้ออกไปก่อน แล้วค่อยมาฮั้วกันทีหลัง จนบางครั้งเมื่อได้นายกรัฐมนตรีคนใหม่ ประชาชนจำต้องร้องยี้กันอีก จึงไม่ต่างอะไรกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจเพื่อไล่เนื้อเถื่อนหนึ่งเท่านั้น อีกกรณีหนึ่งตาม มาตรา ๑๗๓ ร่าง พ.ร.บ. ไต ที่รัฐบาลแถลงไว้ในนโยบายในการบริหารประเทศ หากสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบไม่ถึงครึ่ง รัฐบาลไม่ต้องออก (เดิมรัฐบาลต้องลาออก) แล้วให้รัฐบาล

ถอนร่างนั้นออกมา แล้วตั้งกรรมาธิการร่วมพิจารณากันใหม่ จากนั้นจึงเสนอเข้าไปใหม่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ส.ส. แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับรัฐบาล หรือต่อรองเพื่อสร้างเงื่อนไขกับรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ขณะเดียวกันยังช่วยให้รัฐบาลผสมบริหารไปได้ หากพรรคร่วมรัฐบาลเกิดหักหลังกลางคัน หรือโดยไม่คาดฝัน หรือฟ้องกัน ทำให้ส.ส.เรียกร้องผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ นอกจากนั้น การตั้งกระทรวง ทบวง กรม การยุบ การโอน หน่วยงานดังกล่าว ต้องทำเป็นกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติ แต่ตามมาตรา ๒๓๐ ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การดำเนินการดังกล่าว รัฐบาลสามารถกระทำการเพียงการตราเป็น พระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยฝ่ายบริหาร หรือ คณะรัฐมนตรีซึ่งสามารถกระทำการได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด ไม่ต้องตั้งกรรมการขึ้นมาอย่างมากมาย และบางครั้งเข้าซ้อนจนเกิดความสับสน

๑.๒ ได้สั่งคมไทยที่ประชาชนทั้งหมด มีสิทธิเสรีภาพในฐานะเจ้าของประเทศ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้จัดการสังคมได้มากขึ้น กล่าวคือ

๑. ประชาชนทั้งประเทศจะมีสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๒. ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้จัดการสังคมตามรูปแบบของคณะกรรมการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ท้องถิ่นที่รัฐให้แต่ละท้องถิ่นกำหนดรูปแบบการปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระและสอดคล้องกับท้องถิ่นนั้นๆ มีความเป็นอิสระทั้งในด้านงบประมาณ การบริหาร งานบุคคล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนจบการอภิปราย ศ.ดร.บรรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญอีกว่า รัฐธรรมนูญนั้นสร้างระบบได้ แต่รัฐธรรมนูญเปลี่ยนนิสัยคนไม่ได้ เปลี่ยนวัฒนธรรมไม่ได้ ความเคยชินของคนยังคงเดิม โดยเฉพาะวัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์

กล่าวโดยสรุป ในการอภิปรายครั้งนี้ คณะวิทยากรเชื่อมั่นว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและตรวจสอบนักการเมืองได้มากขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น รัฐบาลอาจจะมีประสิทธิภาพและมั่นคงขึ้น แต่ก็ยังมีเงื่อนไขว่าภายในช่วงระยะเวลาอันใกล้ หรือในการเลือกตั้งทั่วไปที่จะเกิดขึ้นในครั้งต่อไปนั้น อาจจะยังไม่มั่นใจได้มากนักว่าจะมีผลดังที่คาดหวัง จนกว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งที่ ๒ หรือครั้งที่ ๓ ไปแล้ว การเมืองภายในประเทศจึงจะมีสภาพที่ดีและเป็นไปตามที่คาดหวังดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

